

STUKJE VOOR STUKJE

Je kind begeleiden op weg naar schoolrijpheid

Deze brochure werd samengesteld door volgende medewerkers van het Vrij CLB regio Gent:

Brigitte Bertrand, Lieve Bonte, Hilde De Geyter, Lucie De Ridder, Reinhilde Lambert, Jo Lenders, Leen Lybaert, Barbara Vandeginste, Diane Vercaigne, Greet Verslype

Coördinatie: Reinhilde Lambert

Lay-out: Diane Vercaigne

INHOUD

Even vooraf.....	4
Zelfredzaamheid.....	5
Motorische ontwikkeling.....	6
Tijd en ruimte.....	10
Vorbereiden op rekenen.....	12
Vorbereiden op lezen en schrijven.....	15
Werkhouding.....	19
Sociale en emotionele ontwikkeling.....	23

Even vooraf...

Vier kinderen ... Vier verhalen

Lien,

Lien is een lief meisje. Ze kan moeilijk stilzitten en loopt voortdurend rond. Tijdens kringmomenten hoort ze maar de helft van wat er gezegd wordt.

Lindsey,

Lindsey is een vlotte babbelaar, ze heeft een rijke fantasie en een uitgebreide woordenschat. Werkjes op papier interesseren haar minder. Ze geniet van de vrije spelmomenten, maar begint te zuchten als ze aan een taakje moet beginnen. Tekenen, knippen, kleuren en plakken interesseren haar helemaal niet. Ze werkt ook heel slordig.

Ahmed,

Ahmed is graag gezien in de groep en de beste voetballer van de klas. Tellen tot 10 lukt nog niet. Begrippen als meer, minder, eerste, laatste en evenveel gebruikt hij steeds door elkaar.

Dries,

Dries is een rustige jongen. Hij zegt niet zo veel en kan heel lang alleen spelen met autootjes. Liedjes en versjes kan hij moeilijk onthouden. Als er een opdrachtje gegeven wordt, weet hij vaak niet wat hij moet doen of onthoudt hij slechts de helft van wat gevraagd wordt. Hierdoor wordt hij soms onzeker.

Zelfredzaamheid

Met het eerste leerjaar in het vooruitzicht is het goed dat je kind gestimuleerd wordt om ZELFSTANDIG een aantal activiteiten uit te voeren en op die manier opgroeit tot een 'zelfredzame' kleuter.

Het is belangrijk je kind voldoende kansen te geven om zelf zijn dagdagelijkse probleempjes op te lossen. Je kind leert op deze manier omgaan met allerlei praktische situaties en ontwikkelt tot een 'schoolrijpe kleuter', met een goed gevoel van zichzelf.

HELPEN GROEIEN NAAR ZELFSTANDIGHEID

- * Leer je kind zorg dragen voor zijn persoonlijk gerief: boekentas, brooddoos, koek, speelgoed,...
- * Werk aan gewoontevorming: leren opruimen, een vaste plaats geven aan allerlei materiaal zoals schooltas, speelgoed, kleding,...
- * Stimuleer je kind om steeds meer dingen zelf te doen:
 - Jas aandoen
 - Neus snuiten
 - Naar toilet gaan
 - Handen en gezicht wassen
 - Alleen de tandjes poetsen

Motorische ontwikkeling

Wanneer je kind start in het eerste leerjaar wordt er verwacht dat het gedurende een langere tijd kan stilzitten, een goede zithouding heeft, over een goede pengreep beschikt, vloeiende schrijfpatronen vertoont...

Je kind hierop voorbereiden is een langzaam proces. Dit begint al bij de instap in de kleuterschool en wordt nog verder gezet in de lagere school. Volgende basisvaardigheden zijn hierbij belangrijk:

1. GROVE MOTORIEK

Ieder kind beweegt op zijn eigen manier. Welke lichaamsbeheersing toont je kind bij het lopen, springen, klimmen, balvangen, huppelen? Heeft het ritme gevoel, kan het rustig blijven als het zijn beurt moet afwachten? Veelvuldige ervaringen in allerlei spelletjes met gans het lichaam zijn hierbij belangrijk.

Een goede zithouding is belangrijk. Bij het werken aan een tafeltje let de kleuterleidster erop dat je kind niet voorover gebukt bezig is. De voetjes staan best plat op de grond en beide ellebogen rusten op tafel.

2. FIJNE MOTORIEK

Een vlotte arm-, hand- en vingerbeheersing is belangrijk voor de ontwikkeling van de fijnste motoriek. Daarnaast is ook de samenwerking tussen beide handen nodig.

Wanneer fijn - motorische oefeningen nog moeilijk zijn, kan je teruggrijpen naar grover materiaal (zoals grotere rijgparels, grote blokken, wasco, dikke stift, krijt,...) of grotere bewegingen (op behangpapier, in zand, in de lucht,...).

Stem de activiteit af op het niveau van je kind zodat het plezierig blijft.

Als je kind leert schrijven is de PENGREEP belangrijk. Voor een goede pengreep moeten de vingers boven het geslepen deel van het potlood gehouden worden; dit is ongeveer 2 cm vanaf de punt.

Kinderen houden hun potlood soms onderaan bij het punt vast. Bij deze houding kan het kind niet zien wat het schrijft.

HELPEN BIJ SCHRIJFMOTORIEK

- * Er zijn hulpmiddelen om de pengreep te verbeteren
 - Driehoekig potlood
 - Vingergripje = kunststof bolletje om over potlood of dunne pen te schuiven; bv. Van het merk 'stetro'
- *Bekijk met de kleuterleidster wat voor jouw kind aangewezen is. Weet dat leerkrachten van het eerste leerjaar daar voldoende oog voor hebben.

Je kind ontwikkelt een VOORKEUR voor linker- of rechterhand.
De keuze van de schrijfhand moet gebeuren vóór je kind in het eerste leerjaar start.

Contacteer gerust de kleuterleidster en/of het CLB bij twijfel.

Voor linkshandige kinderen bestaat er aangepast materiaal zoals pennen en schaarmpjes.

3. RUIMTELIJKE ORIËNTATIE

Belangrijk is dat een kind richtingen AANVOELT:

Boven - onder

Voor - achter

Links - rechts

Het moet BEGRIPPEN kennen als:

voor, achter, tussen, naast, onder, boven, links, rechts, ver, dichtbij, enz.

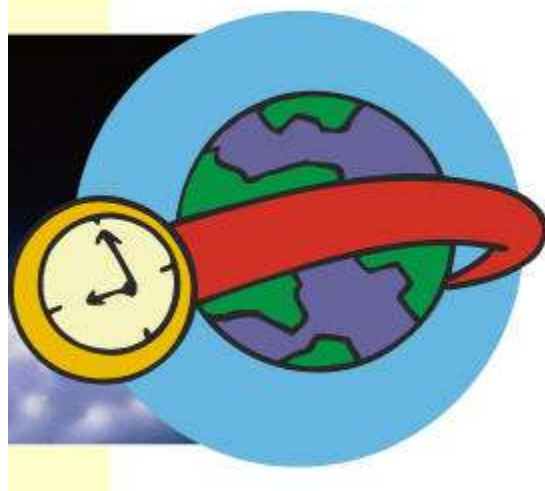
DE MOTORISCHE ONTWIKKELING STIMULEREN

- ☆ Geef je kind kansen om te bewegen: fietsen, zwemmen, rollen, klimmen, werpen,...
- ☆ Laat het zelf zijn boterhammen smeren, drank inschenken, groenten snijden,...
- ☆ Laat het zich zo zelfstandig mogelijk aan- en uitkleden, ritsen sluiten, knopen dichtmaken,...
- ☆ Laat je kind in de tuin en keuken helpen met activiteiten die de vaardigheid van de handen en de samenwerking tussen beide handen stimuleren: harken, wieden, roeren, schillen, spoelen, wringen, enz.
- ☆ Je kan samen met je kind allerlei knutselactiviteiten doen, zoals knippen, kleven, schilderen, boetseren,...
- ☆ Laat je kind experimenteren met alle richtingen. Laat het bouwen in de hoogte, in de breedte, naar zich toe of van zich weg en laat het zeggen wat het doet.
- ☆ Geef 'opdrachtjes' met ruimtebegrippen: "Wil jij voor mij een het boek gaan halen dat op het kleine tafeltje naast de zetel ligt".

Tijd & ruimte

De begrippen die met tijd en ruimte te maken hebben, ORDENEN de werkelijkheid. Als dingen een plaats en tijd krijgen, geeft dat structuur en HOUVAST. Kinderen hebben die in onze drukke tijd meer dan ooit nodig. Het beleven, ERVAREN van die ordening is het belangrijkste.

Belangrijke BEGRIPPEN i.v.m. tijd zijn: de vier seizoenen, dagen van een week, dag en nacht, jaren (verjaardag). De ruimtebegrippen bespreken we reeds bij 'motorische ontwikkeling'.

JE KIND HELPEN MET TIJD EN RUIMTE

☆ Kinderen leren geleidelijkaan wat nu, straks, later, morgen,... betekent. Spreek met je kind over de tijd en ruimte. Als je begrippen koppelt aan dagelijkse activiteiten, worden ze duidelijker voor je kind.

"Wanneer is 'morgen'? Is het nu al morgen?" → "Morgen is als je één keer geslapen hebt."

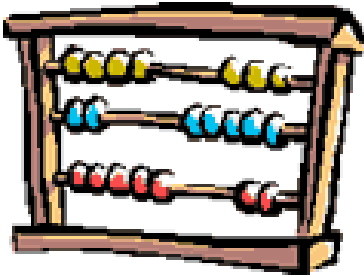
☆ Samen in de tuin werken kan je kind helpen om tijdsbesef over een langere tijd te ervaren. Zaai eens tuinkers, sla,... of plant samen voorjaarsbloeiërs.

☆ Laat je kind vaste ritmes ervaren door ze thuis in te lassen. Bv. Elke dag een kalenderblaadje afscheuren, elke avond een verhaaltje voor het slapengaan, vaste tijdstippen om te eten,...

- ☆ Met een kalender kan je helpen om greep te krijgen op een tijdsverloop. Je kan hierop gebeurtenissen aanduiden of tekenen.
- ☆ Andere middelen om tijdsverloop te helpen ervaren zijn een zandloper, een chronometer, keukenwekker, de grote wijzer op de klok. Vooral gekoppeld aan ervaringen zal je kind tijdsduur leren inschatten. Bijvoorbeeld samen koekjes of een cake bakken.
- ☆ Om iets in de verre toekomst te verduidelijken kan je ankerpunten zoeken. "Wanneer komt Sinterklaas? Eerst is het nog papa's verjaardag, dan is oma jarig en dan nog 5 keer slapen en Sinterklaas komt."

Vorbereiden op rekenen

1. ONTWIKKELEN VAN HET TELLEN

Kinderen beginnen met tellen net zoals ze versjes opzeggen: ze zeggen een rijtje getallen op. De betekenis snappen ze nog niet.

Na verloop van tijd zal je kind telkens wijzen en tellen (aanwijzend tellen).

Stapsgewijs leert het dit gelijktijdig doen (synchroon tellen).

Daarna leert het dat je met tellen kan weten hoeveel er zijn. Bv. "Hoeveel boeken zijn er? 1... 2... 3... 4... 5... Het zijn er 5" (resultatief tellen).

HELPEN BIJ HET LEREN TELLEN

- ☆ Begin met kleine hoeveelheden (tot 5 à 6).
- ☆ Spelletjes met een dobbelsteen (bv. Ganzenspel) zijn zeer geschikt. Leer uw kind om gelijktijdig te tellen en de pion te verzetten.
- ☆ Andere ideeën: domino, vier op 'n rij, allerlei 'tel - prentenboeken' (bv. Rupsje nooit genoeg).
- ☆ Allerelei 'telbare situaties' nodigen uit om te tellen. Onderweg naar school stenen tellen, nog eens 3 van die lekkere taartjes maken in de zandbak, springen met een springtouw en tegelijk tellen, bij het opruimen vraag je of we wel alle

schepjes hebben, wie kan 5 keer een balletje tegen de muur gooien,...

- ☆ Vooral de manier waarop je dit doet is belangrijk. Bv. Bij de bakker: "Oei, het is hier druk... Al die mensen zijn nog voor ons! Hoeveel zouden dat er wel niet zijn...!"

Een volgende stap is dat je kind verkort gaat tellen. Het leert een (kleine) hoeveelheid 'in één keer zien'.

In het eerste leerjaar wordt dit nog veel geoefend.

Vaste voorstellingen kunnen je kind helpen bij het verkort tellen.

Het getalbeeld van '4' kan er dan zo uitzien:

2. OMGAAN MET HOEVEELHEDEN

Naast tellen, leert je kind omgaan met hoeveelheden. Het leert schatten, vergelijken en handelen met hoeveelheden.

Je kind leert begrippen gebruiken die belangrijk zijn: meer, minder erbij, eraf, samen, hoeveel zijn er over,...

Door te vergelijken en benoemen, breng je ordening in werkelijkheid.

Van weinig naar veel, meer - minder, dingen die samen horen,...

JE KIND HELPEN MET HOEVEELHEDEN

- ☆ Allerlei situaties lenen zich hiertoe: de tafel dekken, koken, winkeltje spelen, torens bouwen met blokken, eerlijk verdelen.
- ☆ Bij het opruimen komen sorteren en ordenen aan bod. Wat hoort bij elkaar? Waar staan de grote borden, waar de kleine? Leggen we de puzzels samen; dan vind je ze beter terug?
- ☆ Gebruik begrippen waar het kan: veel, weinig, meer, minder, meest, minst, erbij, eraf, hoeveel is het samen, hoeveel zijn er over?

Vorbereiden op lezen en schrijven

I. BEWUST WORDEN VAN SYMBOLEN

In de kleuterschool en ook thuis maakt je kind kennis met de wereld van boeken; letters en gedrukte woorden. Vanaf hier wordt de basis gelegd voor het lezen en schrijven.

Stilaan wordt je kind zich BEWUST dat de taal die we spreken omgezet kan worden in SYMBOLEN (letters). Die bewustwording vindt meestal plaats in de loop van het tweede en derde kleuterklas.

Spelenderwijs gaan kinderen zelf letters en woorden herkennen; bv. Hun naam boven een tekening, woorden op een chocopotje, de K van 'K3',... Dit motiveert je kleuter om te leren lezen en schrijven.

WAT JE THUIS KAN DOEN

- ☆ Breng regelmatig een bezoekje aan een bibliotheek en spel-otheek.
- ☆ Probeer INTERESSE op te wekken voor boeken en lezen:
 - 📖 Vertrek vanuit de ervaringen van je kind. Er bestaan boekjes over honderd-en-één thema's (vriendjes, ziek zijn, dierentuin, buiten spelen,...)
 - 📖 Variatie kan motiveren: boeken, prentenboeken, verhaaltjes op CD.
 - 📖 zelf het voorbeeld, sta 'model'. Lees je wel eens een boek? Zijn er boeken en kranten in huis?

Algemeen is het belangrijk om veel met je kind te praten, te vertellen, voor te lezen. Zo help je de taalontwikkeling van je kind vooruit. Verwoord samen met je kind wat je doet: tijdens het koken of bij andere huishoudelijke taken, tijdens het spelen,...

OVER VOORLEZEN ...

- ☆ De **MANIER VAN** voorlezen en vertellen is belangrijk
 - 📖 Luister naar de vragen en bedenkingen van uw kind.
 - 📖 Stel zelf bijkomende vragen (wat/ waar/ wanneer/ waarmee/...)
 - 📖 Laat je kind vertellen wat er allemaal te zien is op de prenten.
- ☆ Bij sommige boekjes zijn woordjes vervangen door een tekening. Jij leest de woorden, je kind leest de tekening. Zo raakt het vertrouwd met tekens en lettersymbolen uit het dagelijkse leven.
- ☆ Via prentenboeken leren kinderen verbanden kennen tussen taferelen, wat het logisch denken bevordert.

2. ONTWIKKELING VAN VISUELE EN AUDITIEVE VAARDIGHEDEN

Het is belangrijk dat kinderen overeenkomsten en verschillen in gesproken taal kunnen HOREN.

Bepaalde taalspelletjes zetten dit AUDITIEVE aspect van de taal extra in de verf, bv. "roos - doos... dat rijmt!"

Deze spelletjes bereiden je kind voor op het splitsen en weer samenvoegen van woorden (ka-bou-ter → kabouter) en losse klanken (r-oo-s → roos).

SPELLETJES MET KLANKEN

☆ Rijmspelletjes: zoek een woordje dat rijmt op 'voet'

☆ Geef een klopje op de tafel als je

👂 Het woord 'auto' hoort... boot - auto - stout

👂 (moeilijker) het woord 'school' hoort...

Boekentas - schoolbel - kapstok

👂 (nog moeilijker) een woord hoort dat begint met 'P'...

Blauw - poes - stoep

☆ Spring (of klap) een woord in stukjes: boe- ken - tas.

☆ Raad het woordje dat ik in stukjes zeg:

👂 sin - ter - klaas

👂 (moeilijker) s - i - n - t

Naast verschillen en gelijkenissen horen, zullen kinderen deze ook leren ZIEN. Ook hiervoor zijn er heel veel spelletjes die je kind helpen om details op te merken, verschillen te ontdekken, gelijkenissen te zien.

KIJKSPELLETJES

☆ Zoek de verschillen:

☆ "Ik zie, ik zie, wat jij niet ziet."

☞ "Ik zie iets paars"

☞ (moeilijker) "Ik zie iets rond oranje..."

☞ (nog moeilijker) "Ik zie iets groot, blauw, op de grond.."

☆ Gezelschapsspelletjes: domino, lotto, memory,...

☆ Zoek de letters van je naam op straat, in de winkel,...

☆ Als je echt eens veel tijd hebt: maak een boodschappenlijst met prenten en zoek samen met je kind de boodschappen.

Werkhouding

Bij de overgang naar het eerste leerjaar is een goede werkhouding heel belangrijk. Dit houdt in: zich concentreren, doorzetten tot een taakje afgewerkt is, werken volgens plan.

1. CONCENTRATIE

Spelen is een ideale manier om je te leren concentreren. Jonge kinderen nemen veel speelgoed tegelijk, weten niet wat kiezen of wisselen voortdurend van activiteit. Stilaan leren ze een KEUZE MAKEN en een spel langer VOLHOUDEN.

Soms kunnen kinderen het moeilijk opbrengen om iets af te werken (bv. Iets bouwen met blokken) of een spel tot het einde te spelen. Moedig je kind aan wanneer je merkt dat de aandacht afneemt.

HOE KAN JE HELPEN

- ☆ Zoek samen met je kind waarmee het kan spelen of wat je met een bepaald speelgoed kan doen. Probeer daarbij zoveel mogelijk in te gaan op wat je kind interesseert.
- ☆ Speel even mee als je kind dreigt af te haken.
- ☆ Een opgeruimde omgeving helpt je kind zich te concentreren...

🔔 Geef het speelgoed een vaste plaats, zo help je je kind bij het opruimen.

🔔 Leer je kind het speelgoed terug te zetten voor het iets anders kiest.

2. PLANMATIG WERKEN

Voor een goede werkhouding is planmatig werken belangrijk. Dit houdt in dat je stap voor stap te werk gaat en dat je zelf eenvoudige probleempjes kan oplossen.

Dat leer je al spelend. Vooral spelletjes waarbij er vaste regels zijn (zoals gezelschapsspelletjes, kringspelletjes) en constructiespellen lenen zich hiervoor. Je kind leert daarbij rekening te houden met spelregels en opdrachten. Het zal oplossingen leren zoeken voor concrete, eenvoudige probleempjes.

Komt het voor een moeilijkheid te staan, laat het dan eerst **ZELF OPLOSSINGEN ZOEKEN**, vooraleer hulp te bieden of oplossingen te zoeken in zijn plaats.

In veel scholen wordt de 'beertjesmethode' gebruikt als hulpmiddel bij het zoeken naar oplossingen. Eventueel kan je ook thuis je kind ondersteunen door samen deze stapjes te doorlopen. We verduidelijken ze met een voorbeeld.

Je kind wil iets bouwen met legoblokken

Beertje 1: Wat is het probleem?

Je kind kiest wat het wil nabouwen, bv. Een boot

Beertje 2: Hoe kan ik het aanpakken?

Je kind denkt na hoe het de bous van zijn boot zal aanpakken, bv. Goed naar het plannetje kijken, de blokken nemen die nodig zijn, beginnen bij de eerste tekening op het plannetje.

Beertje 3: Ik doe het.
Je kind bouwt de boot na.

Beertje 4: Ik controleer of ik het goed deed.
Je kind kijkt na of de boot nagebouwd is zoals het voorbeeld.

JE KIND HELPEN OM PROBLEMEN OP TE LOSSEN

☆ Bij een probleem (bv. "ik kan niet aan de puzzel.") je kind allerlei mogelijke oplossingen laten bedenken...

- ✓ ik kan een stoel nemen
- ✓ Ik kan springen
- ✓ Ik kan het aan mama vragen
- ✓ Ik kan aan mama vragen dat ze mij omhoogsteekt

☆ Bij een activiteit (bv. Zwemmen) samen plannen wat er moet gedaan worden: je zwembroek en handdoek halen, samen met zwembril in de tas stoppen, centen of zwemkaart meenemen, een drankje nemen, de jas aandoen.

☆ Terugdenken en zoeken wat men vorige keer deed om een gelijkaardig probleem op te lossen (bv. "Weet je nog wat we deden voor oma's feest? Nu bereiden we een feest voor opa voor, wat moeten we allemaal doen?")

☆ Als je kind het moeilijk vindt om oplossingen te bedenken, kan je het op weg helpen (bv. Je kind wil met plasticine spelen, maar die is bij oma blijven liggen:

- Stel vragen: wat nu? Hoe kunnen we dat oplossen?
- Geef opmerkingen: we kunnen die niet halen want het is nu te laat.
- Stel ideeën voor of lok ze uit: we zullen morgen langsgaan en nu iets anders spelen, met brooddeeg kunnen we ook kleien.
- Bespreek verschillende oplossingsmogelijkheden: je kan met iets anders spelen; wat zou je kunnen doen?

Sociale en emotionele ontwikkeling

Sociale- en emotionele ontwikkeling betekent dat je kleuter kan **OMGAAN** met andere kinderen en met volwassenen en dat het er zich ook **GOED BIJ VOELT**.

Voldoende zelfvertrouwen, opkomen voor zichzelf, vlot contacten kunnen leggen, weerbaar zijn, kunnen omgaan met regels en afspraken, opmerkingen aanvaarden, conflicten leren oplossen, tegen zijn verlies kunnen, zich betrokken voelen in de klas en thuis,... zijn belangrijke sociale en emotionele vaardigheden.

HOE KAN JE HELPEN...

- ☆ Geef positieve aandacht aan wat je kind al kan, help je kind en bemoedig waar nodig.
- ☆ Steun je kind bij het zoeken naar een eigen mening.
- ☆ Stimuleer je kind om samen te spelen met leeftijdsgenootjes.
- ☆ Leer je kind omgaan met duidelijke afspraken en met de gevolgen hiervan.
- ☆ Bij conflictjes is het raadzaam om je kind aan te moedigen zelf een oplossing te zoeken.
- ☆ Toon interesse voor het schoolgebeuren.

